

Κηφισιά, 07/05/2019

αρ. πρωτ. ΕΚΠΑΑ: 1117

**Ενότητα Κλιματική Αλλαγή και Υγεία
για την Έκθεση για την Κατάσταση του Περιβάλλοντος στην Ελλάδα
Προδιαγραφές**

Γενικά

Όπως αναφέρεται στην Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στη Κλιματική Αλλαγή, δεδομένης της επίδρασης της κλιματικής αλλαγής στην υγεία και στην ποιότητα ζωής των ανθρώπων, ο τομέας της υγείας καλείται να ανταπεξέλθει στα νέα δεδομένα και να υποστηρίξει ένα σύστημα υγείας τέτοιο που να μπορεί να εγγυηθεί την αποδοτικότερη και αποτελεσματικότερη προσφορά υπηρεσιών υγείας στους πολίτες, ειδικά κάτω από τις νέες αυτές συνθήκες.

Τόσο με ενέργειες προσαρμογής, όσο και με κατάλληλες ενέργειες μετριασμού, ο τομέας της υγείας μπορεί όχι μόνο να συνεισφέρει θετικά στην αναγκαία αναβάθμιση των υπηρεσιών υγείας, αλλά και να αποδώσει ένα πλήθος από οφέλη κοινωνικού και οικονομικού χαρακτήρα (WHO, 2009).

Οι αυξήσεις της θερμοκρασίας που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή διαταράσσουν τα παγκόσμια οικοσυστήματα και την παραγωγή τροφίμων, προκαλώντας περισσότερα ακραία καιρικά φαινόμενα και πυρκαγιές, απειλώντας τις παράκτιες κοινότητες με επιτάχυνση της αύξησης της στάθμης της θάλασσας και δημιουργώντας ευνοϊκές συνθήκες για τη διάδοση των μολυσματικών ασθενειών (IPCC, 2014).

Η έκθεση της IPCC υπογραμμίζει ότι η κατανόηση των σχέσεων μεταξύ κλίματος, κλιματικής αλλαγής και ανθρώπινης υγείας έχει αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία δέκα χρόνια. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν πολλά κενά όσον αφορά τη γνώση σχετικά με πιθανά μελλοντικά πρότυπα έκθεσης στις κλιματικές και περιβαλλοντικές αλλαγές και σχετικά με την ευπάθεια και την προσαρμοστικότητα των φυσικών, οικολογικών και κοινωνικών συστημάτων σε αυτές τις κλιματικές αλλαγές.

Η έκθεση σε κινδύνους για την υγεία που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή επηρεάζει διαφορετικές κοινότητες σε διαφορετικούς βαθμούς και με διαφορετικούς τρόπους. Κίνδυνοι για την υγεία μπορεί να προκύψουν σε μέρη όπου δεν έχουν γίνει γνωστά στο παρελθόν ή μπορεί να επιδεινωθεί η σοβαρότητα και / ή η συχνότητα των κλιματολογικά ευαίσθητων κινδύνων για την υγεία. Οι παρατηρούμενες και προβλεπόμενες επιπτώσεις στην υγεία θέτουν τον μετριασμό και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή σε υψηλά επίπεδα τόσο στην ατζέντα για το περιβάλλον όσο και στην υγεία.

Κλιματική Αλλαγή & Υγεία

Από το 2001, στην 3^η έκθεση αξιολόγησης της Διακυβερνητικής Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για τη Κλιματική Αλλαγή (IPCC AR3), υπάρχει επιστημονική τεκμηρίωση ότι συνολικά, η κλιματική αλλαγή αναμένεται να αυξήσει τις απειλές για την ανθρώπινη υγεία και ιδίως σε ειδικούς πληθυσμούς όπως πχ με επιβαρυσμένη υγεία, σε μεγάλη ηλικία, με χαμηλότερο εισόδημα κλπ.

Συγκεκριμένα, στην εν λόγω έκθεση, αναφέρεται ότι η κλιματική αλλαγή μπορεί να επηρεάσει άμεσα την ανθρώπινη υγεία (π.χ., επιπτώσεις θερμικού στρες, θάνατος / τραυματισμού σε πλημμύρες και καταιγίδες) και έμμεσα μέσω αλλαγών στα εύρη των φορέων ασθενειών (όπως πχ από κουνούπια) των παθογόνων παραγόντων, της ποιότητας των υδάτων και του αέρα, της διαθεσιμότητας και της ποιότητας των τροφίμων κλπ.

Οι επιπτώσεις στην υγεία θα επηρεαστούν έντονα από τις τοπικές περιβαλλοντικές συνθήκες και τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες αλλά και από το φάσμα των κοινωνικών, θεσμικών και τεχνολογικών προσαρμογών που θα ληφθούν για τη μείωση του πλήρους φάσματος των απειλών για την υγεία. Αν και η κατανόηση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην ανθρώπινη υγεία έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια, πολλά βασικά ζητήματα περιπλέκουν τις σχετικές διεργασίες:

- οι κλιματικές επιδράσεις στην υγεία συχνά διαμορφώνονται από σύνθετες αλληλεπιδράσεις με άλλες οικολογικές διαδικασίες, κοινωνικές συνθήκες και προσαρμοστικές πολιτικές.

- υπάρχουν ακόμη πολλές περιοχές επιστημονικής αβεβαιότητας, και
- η κλιματική αλλαγή είναι μια από τις πολλές, ταυτόχρονες παγκόσμιες περιβαλλοντικές αλλαγές που επηρεάζουν ταυτόχρονα την ανθρώπινη υγεία και συχνά διαδραστικά π.χ η μετάδοση μεταδοτικών ασθενειών που επηρεάζονται από κλιματικές συνθήκες, μετακινήσεις πληθυσμών, εκκαθάριση δασών και απώλεια βιοποικιλότητας (π.χ. φυσικοί θηρευτές κουνουπιών), την πυκνότητα του ανθρώπινου πληθυσμού, την κατάσταση υγειονομικής περιθάλψης κλπ.

Η IPCC κατέληξε με μεγάλη σιγουριά στο γεγονός ότι η κλιματική αλλαγή θα προκαλέσει, μεταξύ άλλων, αύξηση της θνησιμότητας και της νοσηρότητας που σχετίζεται με τη θερμότητα, μεγαλύτερη συχνότητα επιδημιών μολυσματικών ασθενειών μετά από πλημμύρες και καταιγίδες και σημαντικές επιπτώσεις στην υγεία μετά τον εκτοπισμό πληθυσμού, αύξηση της στάθμης της θάλασσας και αυξημένη δραστηριότητα ακραίων καιρικών φαινομένων.

Για τους λόγους αυτούς, οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην δημόσια υγεία θα έπρεπε να εξετάζονται ενδελεχώς και η θεώρηση αυτή να αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα στις σχετικές εκθέσεις κατάστασης περιβάλλοντος της χώρας. Μέχρι στιγμής όμως, αυτό δεν έχει καταστεί δυνατό.

Στο τέλος του παρόντος, αναφέρονται επίσης:

- στο παράρτημα 1, οι Συστάσεις της WHO στο θέμα «Υγεία & Κλιματική Αλλαγή», και
- στο παράρτημα 2, η, σχετική με το θέμα, Διακήρυξη της Οστράβας (2017)

Ανάγκη εκπόνησης ειδικής μελέτης

Οι άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις στην υγεία των αναδυόμενων κινδύνων από την κλιματική αλλαγή πρέπει να αντιμετωπιστούν επειγόντως, καθώς πρόκειται να καταστούν ένας από τους σημαντικότερους κινδύνους που θα αντιμετωπίσει ο πληθυσμός τις επόμενες δεκαετίες.

Οι χώρες της ΕΕ ευρίσκονται σε διαφορετικά στάδια προετοιμασίας, ανάπτυξης και εφαρμογής στρατηγικών προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή. Σε σχετική έκθεση της ΠΟΥ¹ για τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην υγεία, αναφέρονται κάποια τέτοια σχέδια και προγράμματα για είκοσι (20) χώρες της ΕΕ (WHO 2017) στις οποίες δεν περιλαμβάνεται η Ελλάδα.

Η χώρα μας, πέραν της Εθνικής Στρατηγικής για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή που θεσπίστηκε με τον Ν.4414/2016 και περιλαμβάνει την υγεία μεταξύ των τομέων που θα θιγούν, δεν έχει ακόμη καταρτίσει ολοκληρωμένα σχετικά σχέδια/προγράμματα δράσης για την υγεία, προκειμένου να αποφευχθούν τα προβλήματα που θα επιφέρει η κλιματική αλλαγή.

Όπως ανέφερε, στις 11 Σεπτ. 2017, ο πρόεδρος του Κέντρου Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων (ΚΕΕΛΠΝΟ), κ. Θεόφιλος Ρόζενμπεργκ² : «η δημόσια υγεία υπήρξε πάντοτε ένα σύνθετο πεδίο, τα τελευταία χρόνια όμως έχει γίνει ακόμη πιο περίπλοκη, όχι μόνο σε εθνικό αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο. Η οικονομική ύφεση και οι ελλείψεις πόρων, το μεταναστευτικό-προσφυγικό, η παγκοσμιοποίηση και η κλιματική αλλαγή με τις επιπτώσεις τους στις κοινωνικές και περιβαλλοντικές παραμέτρους που καθορίζουν την υγεία των πληθυσμών διαμορφώνουν μια δύσκολη πραγματικότητα»

Σε αυτό λοιπόν το σύνθετο περιβάλλον και σε μια δυσχερή οικονομική συγκυρία, η χώρα μας καλείται να δημιουργήσει τις απαραίτητες δομές που θα εγγυηθούν την ουσιαστική αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και τη διασφάλιση της υγείας του ελληνικού λαού.

Επισημαίνεται ότι η δημόσια υγεία συνιστά βασική κινητήρια δύναμη κοινωνικής συνοχής και οικονομικής και ανάπτυξης, παραδοχή που άλλωστε αντανακλάται και στους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών.

Η αντιμετώπιση των θεμάτων που αφορούν την κλιματική αλλαγή και την ανθρώπινη υγεία ξεπερνά τα όρια και τις δυνατότητες ενός και μόνου φορέα, αντιθέτως προϋποθέτει διατομεακή, διεπιστημονική προσέγγιση,

¹ WHO Report "PUBLIC HEALTH & CLIMATE CHANGE ADAPTATION POLICIES IN THE EUROPEAN UNION" (prepared in cooperation with European Commission), 2018

² το ΚΕΕΛΠΝΟ καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από τον Εθνικό Οργανισμό Δημόσιας Υγείας (ΕΟΔΥ) που είναι Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ) και ιδρύθηκε με το νόμο 4600/9 Μαρτίου 2019 και εποπτεύεται από το Υπουργείο Υγείας.

διασύνδεση και αλληλεπίδραση με τις υπηρεσίες περιβάλλοντος και κλιματικής αλλαγής, προκειμένου να υπάρξει η απαραίτητη σύμπτυξη συνεργασιών προς εξοικονόμηση πόρων και μεγιστοποίηση διάχυσης των βέλτιστων αποτελεσμάτων προστασίας του πληθυσμού. Οι διαπιστώσεις αυτές, αναφέρονται και στα παραρτήματα στο τέλος του παρόντος.

Στο πλαίσιο αυτό, ζητείται **η εκπόνηση ειδικού έργου για την εξέταση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, σε συνδυασμό με τις περιβαλλοντικές συνθήκες (κατάσταση περιβάλλοντος) στην ανθρώπινη υγεία στην Ελλάδα.**

Τα αποτελέσματα του έργου θα συνεισφέρουν στο κοινωτικό Πρόγραμμα Κλιματικής Προσαρμογής «Adapt inGR» που έχει ξεκινήσει στη χώρα μας, και συντονίζεται από το ΥΠΕΝ, ενώ προτείνεται να συμπεριληφθούν και σε ειδικό κεφάλαιο της Έκθεσης Κατάστασης Περιβάλλοντος της χώρας.

Διάρκεια

Το έργο θα πρέπει να ολοκληρωθεί έως τέλος Οκτωβρίου 2019

Κόστος

Το κόστος του έργου εκτιμάται έως 20.000€ πλέον ΦΠΑ, ήτοι έως 24.800€.

Τυχόν ενδιαφερόμενοι καλούνται να αποστείλουν ηλεκτρονικά προσφορά, **έως την Δευτέρα 13/05/2019, ώρα 11:00**, στην ηλεκτρονική διεύθυνση info-ekpaa@prv.ypeka.gr.

Παράρτημα 1 : Συστάσεις WHO ³

Μετά την κύρωση της Συμφωνίας των Παρισίων, οι εθνικές κυβερνήσεις αξιολογούν τις πιθανές επιλογές προσαρμογής στη δημόσια υγεία και με τον τρόπο αυτό δίνεται μεγάλη ώθηση στις δράσεις σχετικά με την κλιματική αλλαγή. Η παρακολούθηση της προσαρμογής της δημόσιας υγείας στην κλιματική αλλαγή είναι ζωτικής σημασίας για τη βελτίωση της κατανόησης του τρόπου με τον οποίο συμβαίνει η προσαρμογή στην πράξη.

Σύσταση 1: ο τομέας της υγείας είναι υπεύθυνος για την προστασία της υγείας από τους κινδύνους για το κλίμα, αλλά η τελική ευθύνη περιλαμβάνεται και σε άλλες τομεακές πολιτικές. Ο τομέας της υγείας δεν μπορεί να επιτελέσει αυτό το καθήκον και πρέπει να συμμετάσχει στη διατομεακή διακυβέρνηση και στην ανάπτυξη τομεακών πολιτικών παρέχοντας επιχειρήματα και συμβουλές για τη δημόσια υγεία. Η κοινότητα υγείας θα πρέπει να συμμετέχει πλήρως σε εθνικούς διατομεακούς μηχανισμούς για την προσαρμογή στην αλλαγή του κλίματος, συμπεριλαμβανομένης της συμβολής στην ανάπτυξη των συνιστωσών υγείας των εθνικών σχεδίων προσαρμογής, των εθνικά καθορισμένων συνεισφορών στην UNFCCC και στα SDGs.

Σύσταση 2: πρέπει να υιοθετηθεί μια συνολική προσέγγιση για την ενσωμάτωση των κλιματικών κινδύνων στα συστήματα υγείας.

Ένα σύστημα υγείας που είναι ανθεκτικό στο κλίμα είναι ένα σύστημα ικανό να προλαμβάνει, να ανταποκρίνεται, να αντιμετωπίζει, να ανακάμπτει και να προσαρμόζεται σε κρίσεις που σχετίζονται με το κλίμα.

Σύσταση 3: Πρέπει να αναπτυχθεί η ικανότητα του εργατικού δυναμικού στον τομέα της υγείας για την αντιμετώπιση των κινδύνων για την υγεία του κλίματος.

Σύσταση 4: Απαιτείται αξιολόγηση των κινδύνων, επιτήρηση και έρευνα σε σχέση με τους αναδυόμενους κινδύνους για την υγεία που συνδέονται με την αλλαγή του κλίματος πρέπει να καθοριστεί και τα αποτελέσματα να ενσωματωθούν στις ευρύτερες διαδικασίες χάραξης πολιτικής για την αλλαγή του κλίματος.

Σύσταση 5: Η διαχείριση των περιβαλλοντικών καθοριστικών παραγόντων της υγείας, ο προγραμματισμός της υγείας σχετικά με το κλίμα και η ετοιμότητα σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης πρέπει να ενισχυθούν.

Σύσταση 6: Η χρηματοδότηση της ανθεκτικότητας στην υγεία στην κλιματική αλλαγή πρέπει να κλιμακωθεί.

Σύσταση 7: Η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή πρέπει να ενσωματωθεί στον προϋπολογισμό της ΕΕ και οι χώρες, οι περιφέρειες και οι πόλεις θα πρέπει να υποστηριχθούν και να ενθαρρυνθούν περαιτέρω να αναπτύξουν σχέδια για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας και την προσαρμογή στην αλλαγή του κλίματος, λαμβάνοντας υπόψη την υγεία του πληθυσμού.

Η αξιολόγηση διαπίστωσε επίσης ότι απαιτείται ενίσχυση των δεσμών μεταξύ της δημόσιας υγείας και της προσαρμογής, ιδίως για τη βελτίωση της διατομεακής συνεργασίας όσον αφορά την εκτίμηση και την παρακολούθηση των κινδύνων και την αύξηση της ευαισθητοποίησης και της ικανότητας του τομέα της υγείας, συμπεριλαμβανομένου του τοπικού επιπέδου, και αναδυόμενους κλιματολογικούς κινδύνους για την υγεία.

Παράρτημα 2 : Η Διακήρυξη της Ostrava (προτεραιότητα: κλιματική αλλαγή και υγεία) ⁴

Στις 15 Ιουνίου 2017 πραγματοποιήθηκε στην πόλη Ostrava της Τσεχίας, η 6^η Υπουργική Διάσκεψη για το Περιβάλλον και την Υγεία. Συγκέντρωσε υπουργούς υγείας & περιβάλλοντος και υψηλόβαθμους εκπροσώπους των κρατών μελών στην ευρωπαϊκή περιφέρεια της ΠΟΥ, καθώς και πολλούς άλλους ενδιαφερόμενους, συμπεριλαμβανομένης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του ακαδημαϊκού κόσμου και των ΜΚΟ.

Τα κράτη μέλη δεσμεύτηκαν να ενισχύσουν και να προωθήσουν δράσεις για τη βελτίωση του περιβάλλοντος και της υγείας σε διεθνές, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο μέσω της Διακήρυξης της Οστράβα.

Ο γενικός στόχος για τον τομέα προτεραιότητας της κλιματικής αλλαγής και της υγείας στην Διακήρυξη της

³ Πηγή : WHO Report "PUBLIC HEALTH & CLIMATE CHANGE ADAPTATION POLICIES IN THE EUROPEAN UNION" (prepared in cooperation with European Commission), 2018

⁴ Πηγή : http://www.euro.who.int/data/assets/pdf_file/0003/360453/ostrava-report-eng.pdf?ua=1

Οστράβας είναι: "οι χώρες να ενισχύσουν την προσαρμοστική ικανότητα και την ανθεκτικότητα σε κινδύνους για την υγεία που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή, να υποστηρίξουν μέτρα για τον μετριασμό της αλλαγής του κλίματος και την επίτευξη συνεργειών με τη Συμφωνία των Παρισίων".

Για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος, οι χώρες μπορούν να συμπεριλάβουν στα εθνικά τους χαρτοφυλάκια κάποιες από τις ακόλουθες προτεινόμενες δράσεις που απαριθμούνται στο παράρτημα 1 της Διακήρυξης, και να προωθήσουν την εφαρμογή τους (Περιφερειακό Γραφείο της WHO για την Ευρώπη, 2017).

Μεταξύ αυτών, περιλαμβάνονται και οι εξής δράσεις :

- Ανάπτυξη και εφαρμογή εθνικής στρατηγικής ή σχεδίου δράσης για την προσαρμογή της δημόσιας υγείας στην κλιματική αλλαγή ως ανεξάρτητη πολιτική ή εντός ευρύτερων εθνικών πολιτικών προσαρμογής, καθώς και πολιτικών μείωσης των φυσικών καταστροφών
- Αξιολόγηση των κινδύνων για την κλιματική αλλαγή στην υγεία στις σχετικές εθνικές πολιτικές, στρατηγικές και σχέδια
- Συμπερίληψη, σε εθελοντική βάση, εκτιμήσεων για την υγεία στο πλαίσιο των δεσμεύσεων των κρατών μερών έναντι της UNFCCC
- Εξέταση της προσαρμογής και του μετριασμού της κλιματικής αλλαγής στην ανάπτυξη ειδικών πολιτικών για το περιβάλλον και την υγεία, όπως για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα, την ύδρευση και την υγιεινή
- Ενίσχυση των πολιτικών μείωσης του φυσικού κινδύνου και της έγκαιρης προειδοποίησης και των συστημάτων ετοιμότητας για ακραία καιρικά φαινόμενα και κλιματολογικές ευαισθησίες
- Ανάπτυξη πληροφοριών, εργαλείων και μεθοδολογιών για την υποστήριξη των αρχών και του κοινού ώστε να αυξηθεί η ανθεκτικότητά τους έναντι των ακραίων κινδύνων για την υγεία και το κλίμα κλπ